

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výchovy ke zdraví

Bakalářská práce

Specifika práce pedagoga volného času a vychovatele ve vězeňství

Vypracoval: Petr Šteyer
Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Kornatovská, Ph.D., DiS.

České Budějovice 2022

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

University of South Bohemia in České Budějovice
Faculty of Education
Education of health department

Bachelor thesis

Particularities of Work of Leisure Time Teacher and Educator in Prison

Worked by: Petr Šteyer
Head of the thesis: PhDr. Zuzana Kornatovská, Ph.D., DiS.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 21. dubna 2022

.....

Petr Šteyer

Poděkování

Děkuji všem, kdo mi pomohli při psaní této bakalářské práce a samozřejmě i všem respondentům, za jejich ochotu, čas a vstřícnost.

Abstrakt

Práce s názvem „Specifika práce pedagoga volného času a vychovatele ve vězeňství“ se ve své teoretické části zabývá přiblížením základních pojmů z oblasti vězeňství a stručným popisem Vězeňské služby České republiky. Dále se zaměřuje na oblasti pedagogiky volného času a vychovatelství a zároveň i na samotné profese těchto oborů. Pro vyhotovení teoretické části bylo použito studium odborné literatury, následné strukturování a vyhotovení bakalářské práce. V praktické části bylo cílem zjistit za pomoci dotazníku, jaká jsou specifika práce vychovatelů a pedagogů volného času ve vězeňství, největší rozdíly mezi těmito profesemi a zároveň určit, co mají tyto profese společného. Tento výzkumný cíl byl realizován v rámci Vazební věznice v Českých Budějovicích. Jednalo se tedy o kvalitativní výzkum s pomocí sjednocených otázek, které byly v tištěné formě tzv. dotazníků položeny respondentům. Oslovení respondenti byli rozděleni na základě otázky č. 1 do pomyslných skupin (R1, R2). Následně byly jednotlivé odpovědi selektovány, k již zmíněným skupinám respondentů. Na závěr bylo popsáno a vysvětleno možné potvrzení či vyvrácení výzkumných předpokladů.

Klíčová slova

Vězeňství; vychovatel; pedagog volného času;

Abstract

This Bachelor thesis, named „Particularities of Work of Leisure Time Teacher and Educator in Prison“, deals with the basic terms of the prison system and a brief description of the Prison Service of the Czech Republic in the first theoretical part. In the next part, the thesis focuses on the work of a leisure time teacher and educator and also on the professions in these fields. The studying of reference books, organizing and drawing up of the work was used to finish the theoretical part. The aim of the practical part was to find out what the particularities of leisure time teachers and educators in prison are. Also, to determine the biggest differences between these professions and what they have in common. The questionnaire was used to find the answers to these questions. The research was implemented in the Detention Prison of České Budějovice. It was qualitative research with united questions. The questionnaire was printed and given to the respondents. The respondents were divided into two imaginary groups (R1, R2) according to their answers to the first question. Then the respondents were matched to the groups. Finally, the thesis describes and explains the confirmation or disproof of the assumptions.

Klíčová slova

Prison; educator; leisure time teacher;

Obsah

ÚVOD	9
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	10
1.1 Trest a trestání	10
1.2 Penologie.....	10
1.3 Donucovací prostředky	11
1.4 Prizonizace	11
1.5 Humanizace vězeňství.....	12
2. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	13
2.1 Organizační jednotky	13
2.2 Typy věznic.....	14
2.3 Výkon trestu odnětí svobody	16
2.4 Výkon vazby	17
2.5 Výkon zabezpečovací detence	18
2.6 Kázeňské odměny a tresty.....	19
3. PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU A VYCHOVATELSTVÍ.....	21
3.1 Pedagogika volného času	21
3.1.1 Pedagog volného času ve vězeňství	23
3.2 Vychovatelství	24
3.2.1 Vychovatel ve vězeňství	25
4. PRAKTICKÁ ČÁST.....	27
4.1 Cíle praktické části.....	27
4.2 Stanovení výzkumných předpokladů	27
4.3 Použité metody a zpracování	27
4.4 Popis zkoumaného vzorku	27
4.5 Výsledky dotazníku a jejich interpretace	28
4.5 Diskuze.....	35
ZÁVĚR	37

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	38
SEZNAM PŘÍLOH.....	40
SEZNAM TABULEK.....	41

ÚVOD

V roce 2019, kdy jsem se stal příslušníkem Vězeňské služby České republiky ve Vazební věznici v Českých Budějovicích, jsem začal lépe a podrobněji poznávat situaci přímo ve věznici a ve vězeňství celkově. Ze začátku jsem se podíval na různá oddělení napříč věznici a získal tak větší přehled o tom, kdo má, co na starost a jaké to s sebou přináší povinnosti. Jednou z pomyslných zastávek bylo i oddělení výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Zde jsem se seznámil s kolegy v civilním sektoru, kteří mají na starost obviněné a odsouzené při jejich volnočasových a osobních záležitostech. Samozřejmě mám na mysli pedagogy volného času, speciální pedagogy a vychovatele. Po roce praxe jsem začal přemýšlet o možnosti psát bakalářskou práci právě na téma v oblasti vězeňství. Tuto skutečnost jsem konzultoval nejen s pedagogy na katedře výchovy ke zdraví, ale i s vedoucím oddělení a dalšími kolegy v civilním sektoru, kteří by mi mohli pomoci. Z tohoto důvodu jsem došel k závěru, že bych rád psal bakalářskou práci na téma Specifika práce pedagoga volného času a vychovatele ve vězeňství. Každý z nich má své určité povinnosti, které musí každý den řešit a často se stává, že je lidé, kteří se v tomto odvětví příliš neorientují, škatulkují jako jednu profesi. Proto jsem se rozhodl tuto problematiku více přiblížit a pomocí dotazníků zjistit, jaká specifika jednotlivé profese s sebou přináší, jaké jsou největší rozdíly a v čem si jsou naopak podobné. V teoretické části bakalářské práce jsem se zaměřil na popis důležitých pojmů, které toto specifické odvětví přiblíží a pomůžou více porozumět informacím dosažených v praktické části. Uvedl jsem základní pojmy týkající se tématu, ale i celkový pohled na Vězeňskou službu České republiky, její složení, typy věznic v České republice a podobně. Dále jsem se snažil přiblížit pojmy týkající se pedagogiky volného času a vychovatelství. V praktické části jsem zpracoval vyplněné dotazníky a následně vyhodnotil na základě daných výzkumných předpokladů.

1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1 Trest a trestání

Již od počátku existence lidstva se v uskupeních, či komunitách, které vznikaly už v pravěkých dobách vyskytovali jedinci, kteří ne zcela dodržovali pravidla a normy, která byla uskupením ustanovena. Pokud komunita lidí chtěla, aby vše fungovalo, bylo potřeba dohlížet na dodržování těchto stanovených norem. V případě, že byl nějakým způsobem čin člověka považován za přestupek, či porušení normy, bylo pravidlem že bude potrestán. (Lyons, 2004).

V průběhu dějin si společnost vytvářela způsoby reakcí na situace, které se vymykaly základním normám a hodnotám nebo ohrožovali existenci či fungování společnosti. Velmi podobné je to i u pachatelů trestných činů. Právě ti svým chováním ohrožují fungování nynější společnosti (Válková, Kuchta a kol., 2012).

Ve věznicích se na trest dívají jako na možnost převýchovy jedince, který pyká za své protiprávní jednání. Pro výkon trestu odnětí svobody můžeme najít obyčejné věznice, na jejichž pravidla si odsouzený velmi rychle zvykne a nedělá mu příliš problém se v nich adaptovat. Na druhé straně jsou i takové, které slouží hlavně pro zvlášť závažné trestné činy nebo dlouhodobé tresty. Tyto „kruté“ věznice, jak autor uvádí, mají hlavní cíl a tím je náprava chování a mravů (Válková, Kuchta a kol., 2012).

Dříve se za celou škálu trestných činů přiděloval i trest smrti, ale podle moderních standardů byly takové tresty nadměrně tvrdé, a proto seskupil zákoník určité právní principy. Pachatelé trestných činů tak nemohli být odsouzeni bez patřičných důkazů. Co se týče svědků, tak ti byli bráni pod přísahu a jakékoliv křivé obvinění bylo trestáno (Lyons, 2004).

1.2 Penologie

Je věda, která se zabývá výkonem trestu odnětí svobody a jeho účincích. V širším pojetí ji lze chápat jako soubor ochranných opatření a alternativních způsobů. Na druhé straně její užší pojetí pojednává o reálném výkonu trestu, a právě již zmíněných ochranných opatření (Černíková, Sedláček, 2002).

Pojmem penologie se nerozumí vždy jedna a ta samá věc. Spousta autorů se rozchází v tom, co přesně tento obor představuje. Jedni tvrdí, že penologie je součástí kriminologie, druzí ji berou jako samostatný vědní obor právě vedle kriminologie a

vědě o trestním právu. Jsou i tací, kteří ji řadí mezi druhy speciálních pedagogik. Nejlepším vymezením tohoto pojmu v dnešní době je však to, že je penologie samostatný vědní obor, který má oporu o trestní právo a kriminologii. Lze ji tedy chápat jako vědu, zabývající se zacházením s vězněnými osobami (Mařádek, 2003).

1.3 Donucovací prostředky

Každý příslušník Vězeňské služby, dále jen „VS“ může používat donucovací prostředky v případech stanovených zákonem č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážní ČR. Přímo tedy podle § 17 tohoto zákona (Mařádek, 2003).

Přesné znění: „Pokud je to nezbytné k zajištění pořádku a bezpečnosti, je příslušník při plnění svých úkolů oprávněn použít donucovací prostředky proti osobám, které ohrožují život nebo zdraví, úmyslně poškozují majetek nebo násilím se snaží mařit účel výkonu zabezpečovací detence, výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, anebo narušují pořádek nebo bezpečnost v prostorách Vězeňské služby, ve věznici pro místní výkon trestu, v budovách soudů, jakož i jiných místech činnosti soudů, budovách státních zastupitelství nebo ministerstva, v zařízeních mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb a v blízkosti střežených objektů.“ (zákon č.555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážní ČR, § 17 odst.1).

V krajních případech lze použít i střelnou zbraň, při jejímž použití se řídí příslušník VS stejným zákonem, tedy zákonem č.555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážní ČR, ovšem podle § 18. Samozřejmostí je dodržování zákonnosti, v případě zranění poskytnout první pomoc, zajistit lékařské ošetření a sepsání služebního záznamu o použití donucovacích prostředků nebo střelné zbraně (Mařádek, 2003).

1.4 Prizonizace

Během doby, kterou odsouzený tráví ve věznici, ho vychovávají nejen specialisté, jako jsou vychovatelé, pedagogové volného času nebo příslušníci VS ale i samotné prostředí věznice. Bohužel poslední příklad má spíše negativní dopady. Termínem prizonizace se rozumí souhrnné označení všech negativních aspektů, které na odsouzené působí během výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzený se postupně zařazuje do života ve věznici a přizpůsobuje se mu. Tento proces můžeme rozdělit na dva základní aspekty. Prvním je institucionalizace, což je adaptace na zjednodušenou formu života právě ve vězeňském zařízení. Tomuto aspektu podléhají skoro všichni odsouzení, hlavně ti, kteří mají delší

dobu trestu. V krajních případech dochází k tomu, že si vězeň přisvojí věznici jako svůj domov, svůj způsob života a není už schopen žít mimo toto zařízení. Druhým neméně důležitým aspektem je ideologizace. Ta představuje přejímání a přijímání soustav postojů, hodnot, názorů a norem chování, které se tvoří právě mezi odsouzenými v neformálních skupinách (Mařádek, 2003).

1.5 Humanizace vězeňství

Tento pojem lze vyložit jako zmíňování režimu nebo kázně vězňů ve vězení. Podstatou humanizace je tvorba lidských a důstojných podmínek ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Představuje respektování lidské důstojnosti, neponižování a zároveň nenarušování sebeúcty vězňů. Humanizace se snaží o to, aby mezi vězni a vězeňským personálem došlo ke snížení agresivity, nenávisti a nepřátelství. Dalším bodem humanizace ve vězeňském prostředí je ten, že by vězeňský personál neměl dávat vězňům najevo svou nadřazenost a prohlubovat v nich pocit bezvýchodnosti a bezmocnosti. Základem pobytu za mřížemi by měla být snaha, aby vězněné osoby po propuštění z věznice odcházeli alespoň v takovém stavu, ve kterém do vězení vstupovali. Jde o celkem důležitou věc, protože ve většině případů lze pozorovat zhoršení jak psychického, tak fyzického stavu při odchodu z vězení. Druhým extrémem je situace, kdy vězeň opouští vězení s tím, že je ještě lépe vyzbrojen na páchaní další trestné činnosti (Mařádek, 2003).

2. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Hlavním subjektem vězeňské soustavy v České republice je Vězeňská služba České republiky, která spadá pod resort ministerstva spravedlnosti. Je řízena generálním ředitelem, jehož sídlo je v Praze na Generálním ředitelství Vězeňské služby České republiky. Řídí se zákonem, který vyšel v platnost 1. ledna 1993, kterým je zákon č. 555/1992 Sb. o vězeňské službě a justiční stráží České republiky. Díky tomu, že se tímto zákonem začalo české vězeňství řídit, oprostilo se od tzv. sovětského modelu. Ten přesně vyhovuje Evropským vězeňským pravidlům a přiblížil se tak i mezinárodním konvencím. Tento zákon s sebou přinesl nejen částečnou změnu personální struktury, ale i kompletní změnu personálu. Přispěly tomu i platové úpravy, které více dbají na vzdělání zaměstnanců vězeňské služby (Hála, 2005).

Právě zabezpečení dohledu nad obviněnými ve výkonu vazby tak nad odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody zabezpečuje Vězeňská služba ČR. Dělí se na vězeňskou stráž a justiční stráž, což představuje ozbrojený sbor a dále na správní službu (Nedorost, 1995).

2.1 Organizační jednotky

Vězeňskou službu České republiky lze členit do tří základních skupin. První a zároveň největší částí je vězeňská stráž. Ta má za úkol předvádět osoby ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody formou eskort, v prostorách Vězeňské služby a podobně. Zároveň střeží objekty Vězeňské služby. Druhou částí je justiční stráž, která stejně jako první patří do ozbrojeného sboru. Jejím úkolem je zajišťování bezpečnosti a pořádku v budovách soudu a dalších místech, kde probíhá ministerská a soudní činnost. Třetí a zároveň poslední skupinou je správní služba, která zabezpečuje ekonomickou, organizační, zdravotní, speciálně výchovnou a další odbornou činnost (VS ČR, 2006).

Podle výroční zprávy za rok 2020 mají příslušníci z celkového počtu 11 900 pracovních míst zastoupení 63 % a zaměstnanci tvoří zbývajících 37 %. Jak již bylo zmíněno, tak právě větší část představují příslušníci, tedy ti, kteří jsou ve služebním. Menší, ale neméně důležitou část tvoří zaměstnanci správní služby, kam řadíme i speciálně výchovné zaměstnance a další odborné pracovníky (Hendrych, 2010).

Hlavním sídlem, které má na starost všechny věznice a zodpovídá za správný chod všech vězeňských zařízení je Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, které sídlí

v Praze. Dále se v Praze nachází Střední odborné učiliště, které se využívá pro vzdělávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Disponuje ještě dalšími vzdělávacími středisky, která jsou umístěna už v konkrétních věznicích. Dalším důležitým institutem je Akademie Vězeňské služby ČR, která má na starost základní výcvik nových příslušníků a zároveň průběžné zdokonalovací kurzy jak pro příslušníky, tak pro další zaměstnance Vězeňské služby. Akademie sídlí ve Stráži pod Ralskem, kde se nachází i jedna z věznic.

Samotné věznice se dále rozdělují na vazební věznice a věznice pro výkon trestu. Vazebních věznic (dále jen VV) je v České republice deset. VV České Budějovice, VV Hradec Králové, VV Liberec, VV Litoměřice, VV Olomouc, VV Ostrava, VV Teplice, VV Praha Ruzyně, VV a Ústav pro výkon zabezpečovací detence (dále jen ÚPVZD) Praha Pankrác a VV ÚPVZD Brno. Věznic pro výkon trestu je podstatně více, v České republice jich máme dvacet pět. Mezi nejznámější patří věznice Mírov, Valdice, Světlá nad Sázavou, Stráž pod Ralskem, Bělušice, Všehrady. Ačkoliv se jedná vždy o věznici buďto vazební nebo pro výkon trestu, není to vždy pravidlem. Např. ve Vazební věznici v Českých Budějovicích jsou umístěni také osoby ve výkonu trestu, nejedná se však o žádné závažné trestně činy nebo dlouhodobé tresty (internetové stránky VS ČR).

2.2 Typy věznic

Trestní zákon § 56 stanovuje, že nepodmíněný trestní odnětí svobody se vykonává ve věznici, jenž dělíme do čtyř základních typů, které se od sebe odlišují systémem dozoru nad vězněnými osobami a mírou zabezpečení (Sochůrek, 2007b).

Jako první uvedeme **věznici typu A** (s dozorem). Podle Trestního zákona jsou v ní zařazeni pachatelé, jimž byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti. Podle vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád o výkonu trestu odnětí svobody, se odsouzení mohou pohybovat v prostorách věznice s dohledem, bez omezení. Běžnou praxí je také práce odsouzených na pracovních místech mimo vězení. V těchto případech dohled nad vězněnými provádí vychovatel zpravidla jedenkrát týdně. Ve věznicích typu A, je také možnost udělit odsouzenému propustku k pohybu mimo vězení na dny pracovního volna. Propustka bývá vydávána zpravidla na bohoslužby, kulturní, sportovní či jiné osvětové akce, dále zde mohou být zahrnuty návštěvy zdravotnických, rehabilitačních a další zařízení podobného typu. Povolení pro umožnění propustky vydává ředitel věznice, který zároveň stanoví, zda bude odsouzený

doprovázen zaměstnancem věznice. Návštěvy odsouzených se zpravidla odehrávají v prostorách věznice, a to bez dohledu zaměstnance Vězeňské služby, ovšem existuje i možnost, ve které lze opustit věznici s návštěvou na 24 hodin. Tuto možnost musí, stejně tak jako předchozí, povolit ředitel věznice.

Ve věznicích typu B (s dozorem) jsou podle Trestního zákona umístění odsouzení za přečin spáchaný z nedbalosti, kteří již byli ve výkonu trestu za úmyslný trestný čin. Eventuelně sem soud může umístit odsouzené za úmyslný trestný čin, kdy délka trestu nepřevyšuje tři roky, přičemž odsouzený nesměl být v minulosti vězněn pro úmyslný trestný čin. Vyhláška č. 345/1999 Sb. udává, že se věznění pohybují po prostorách věznice zpravidla pod organizovaných dohledem zaměstnance Vězeňské služby. Práce, kterou věznění vykonávají probíhá zpravidla mimo věznici na nestřežených pracovištích ovšem pod dohledem pracovníka Vězeňské služby, který je určen ředitelem věznice. Tento dohled je realizován zpravidla jedenkrát za hodinu. Ředitel věznice má možnost vybrat některé odsouzené, kterým následně povolí volný pohyb mimo věznice při plnění parovodních úkonů. Ovšem i pro tyto odsouzené zaměstnance je stanoven dohled, a to minimálně jedenkrát týdně. Stejně tak jako ve věznicích typu A je i zde možné umožnit odsouzeným návštěvu zdravotnického, rehabilitačního či podobného zařízení mimo věznici s povolením ředitele věznice. Dále pak ředitel věznice rozhodne o nutnosti doprovázet odsouzeného zaměstnancem Vězeňské služby. Dalším stejným prvkem jako u předchozího typu věznice je možnost navštěvování akcí mimo věznici, avšak pokud se nejedná o akci výhradně pro odsouzené, je zde nutná přítomnost zaměstnance Vězeňské služby. Co se týče návštěv odsouzených, ty probíhají zpravidla bez dohledu zaměstnance Vězeňské služby a stejně tak je zde možnost opustit věznici na 24 hodin, povolí-li tuto skutečnost ředitel věznice.

Do věznic typu C (s ostrahou) jsou dle Trestního zákoníku zpravidla přijímáni odsouzení za úmyslný trestný čin, přičemž podmínky pro zařazení do věznice s dohledem či dozorem, případně zvýšenou ostrahou nejsou splněny. Dále soud může do tohoto typu věznic zařadit odsouzené pro přečin spáchaný z nedbalosti, kteří nebyli zařazení do věznic s dohledem či dozorem. Vyhláška č. 345/1999 Sb. stanovuje, že pohyb vězňů po prostorách je organizovaný, a to pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby. Při řádném plnění pracovních povinností se mohou odsouzení po prostorách věznice pohybovat volně, k této skutečnosti je požadováno povolení ředitele věznice. Co se týče pracovní činnosti a zaměstnávání vězňů, to probíhá v prostorách věznice.

Dále pak dohled při pracovních činnostech je prováděn minimálně jednou za 45 minut. Pro vybrané odsouzené a pro odsouzené zařazené na výstupní oddělení existuje možnost účastnit se akcí mimo věznici, ovšem pouze s povolením ředitele věznice, dále je pak na akcích vždy přítomný zaměstnanec Vězeňské služby. S rozdílem od předchozích typů věznic, zde probíhají návštěvy zpravidla pod dohledem zaměstnance věznice, ovšem stále zde platí možnost opustit věznici s návštěvou nejdéle na 24 hodin, za předpokladu, že tuto skutečnost povolí ředitel věznice. Předchozí zmíněnou možnost je povoleno uskutečnit maximálně jednou za dva měsíce.

Ve věznicích typu D (se zvýšenou ostrahou) jsou dle Trestního zákona umístěni vězni, kterým byl uložen trest odnětí svobody za spáchání trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny, či jim byl uložen výjimečný trest, nebo trest za spáchání zvláště závažného zločinu ve výměře nejméně osmi let. Případně ještě odsouzení, kterým byl uložen trest odnětí svobody za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech utekli z výkonu trestu nebo výkonu vazby. Vyhláška č. 345/1999 pak stanovuje odsouzeným pohybovat se uvnitř věznice pouze organizovaně a pod dohledem příslušníka Vězeňské služby. Pracovat mohou odsouzení pouze na pracovištích uvnitř věznice nebo v celách. Dohled nad tím, zda vězni pracují a nedělají jiné věci, které by mohli mít za následek např. vznik mimořádné události kontroluje zaměstnanec Vězeňské služby pověřený ředitelem věznice. Nejméně však jednou za půl hodiny. Návštěvy se konají zpravidla pod dohledem příslušníka Vězeňské služby.

2.3 Výkon trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody se řídí zákonem č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou Ministerstva spravedlnosti ČR č. 345/1999 Sb. kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. Právě výkonem trestu se kontroluje, zda dochází k naplnění účelu trestu odnětí svobody ve smyslu trestního zákona pomocí prostředků, které jsou stanovené v tomto zákoně. Důležitým aspektem při výkonu trestu je respektování důstojnosti a minimalizování škodlivých účinků zbavení svobody na odsouzené. Další zásada stanovuje, že by se s odsouzenými ve výkonu trestu mělo jednat tak, aby bylo v pořádku jejich zdraví a pokud to délka trestu umožňuje, aby se vězni po propuštění byli schopni zapojit do společnosti. Tím je myšleno, aby byli schopni vést soběstačný život bez páchaní trestné činnosti (Štěrba, 2007).

Jak už bylo zmíněno, tak pravidla výkonu trestu odnětí svobody stanovuje trestní zákon a trestní řád. Účel trestu je tedy vnímán v několika rovinách. Základem by měla být především ochrana společnosti před osobami, které páchají trestné činy. Podle trestního zákona by se na ochrannou funkci trestu mělo pohlížet i přes velkou rozmanitost cílů trestání a trest by měl zůstat prostředkem, jímž se proti pachatelům trestných činů bude společnost bránit. Smyslem je tedy trestat původce narušení společenských pravidel, jedná se o jakýsi obranný mechanismus dané společnosti vůči pachatelům trestných činů. Aby se zabránilo opětovnému páchání trestné činnosti (Nedorost, 1995).

Když dojde k zabránění dalšímu páchání trestné činnosti, je důležité, aby u těchto osob došlo k posílení psychické zábrany tak, aby si pachatelé uvědomovali, že páchají trestnou činnost. Dále se musí výchovně působit na ostatní členy společnosti a varovat je před pácháním trestné činnosti, po které zákonitě přichází trest. Toto by se dalo nazvat jako preventivní funkcí trestu. V minulosti se však prevence ve vězeňství příliš nepoužívala. Příslušníci vězeňské služby udržovali spíše návyky z minulých let, kde se o výchově a preventivních metodách moc nevědělo. Chyběl především individuální přístup k odsouzeným. Samotný výkon trestu odnětí svobody tak probíhá buď ve věznicích nebo v jednotlivých oddělení vazebních věznic (Nedorost, 1995).

V rámci nápravy formou výchovné činnosti se provádí různé výchovné postupy, kdy se vězněným osobám předkládají různé kulturně výchovné práce nebo pracovní výchova a snaží se vést vězně k dodržování řádu a pořádku v místě, kde se nachází. Zásadním problémem je, že na vězně působí negativní vlivy ze stran spoluvězňů kromě pozitivní výchovné činnosti ze strany příslušníků vězeňské služby (Nedorost, 1995).

2.4 Výkon vazby

Výkon vazby se řídí zákonem č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou Ministerstva spravedlnosti ČR č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby. Jejím účelem je stanovení podmínek pro výkon vazby v trestním řízení. Zejména stanovit práva a povinnosti osob ve vazbě. Dále stanovuje postavení příslušníků Vězeňské služby ČR a dalších osob při zajišťování výkonu vazby. V neposlední řadě upravuje dozor nad tímto výkonem. Hlavní zásada výkonu vazby je tzv. presumpce nevinny. Jedná se o to, že dokud není pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu stanovena vina, nelze na toho, kdo byl vzat do vazby, hledět jako by byl vinen. Během pobytu ve vazbě smí být obviněný podroben jen těm omezením, která

jsou nezbytná ke splnění účelu vazby z hlediska jejího důvodu a k zachování stanoveného vnitřního pořádku a bezpečnosti. Stejně jako ve výkonu trestu odnětí svobody ani ve výkonu vazby nesmí být ponižována lidská důstojnost obviněného a nesmí být podrobován psychickému ani fyzickému nátlaku (zákon č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, § 1,2).

Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava. Prvním důvodem je, že by obviněný mohl uprchnout nebo se skrývat, aby se vyhnul trestnému stíhání nebo samotnému trestu. To platí především, pokud nelze ihned zjistit jeho totožnost, nemá trvalé bydliště nebo mu hrozí vysoký trest. Jedná se tak o vazbu útěkovou (zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, § 67, písm. a).

Druhým důvodem je to, že by obviněný mohl působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Tento druh vazby se nazývá vazbou koluzní (zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, § 67, písm. b).

Třetím a posledním důvodem pro vzetí do vazby je obava, že by obviněný mohl opakovat trestnou činnost, pro níž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil. Zde mluvíme o vazbě předstižné (zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, § 67, písm. c).

Všechny tři důvody platí v případě, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody pro tom, že čin spáchal opravdu obviněný a nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jinak (zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, § 67, písm. c).

2.5 Výkon zabezpečovací detence

Jako „nejpřísnější“ druh ochranného opatření uvádí komentář k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, zabezpečovací detenci. K zavedení zabezpečovací detence do právního řádu České republiky došlo 1. 1. 2009. Slouží jako prostředek ochrany společnosti před osobami duševně nemocnými nebo zvláště nebezpečnými. Lze sem zařadit i osoby závislé na návykových látkách, kde svůj účel nemůže splnit ochranné léčení. Stejně jako výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody má i zabezpečovací detence jako svůj

hlavní účel ochranu společnosti. K tomu se využívají ústavy pro výkon zabezpečovací detence, které jsou střeženy Vězeňskou službou České republiky, kde jsou osoby ve výkonu zabezpečovací detence po neomezenou dobu v izolaci. Navíc se na osoby ve výkonu zabezpečovací detence působí vzdělávacími, psychologickými, léčebnými, pedagogickými a dalšími činnostními programy, aby bylo dále možné přejít ze zabezpečovací detence na ústavní ochranné léčení (internetové stránky VS ČR).

Přesné podmínky pro umístění do ústavu zabezpečovací detence stanovuje zákon č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence. Musí být prokazatelně provedeno poučení a seznámení chovance s jeho právy a povinnostmi podle tohoto zákona a vnitřního řádu ústavu. Dále se chovanec seznámí s možností podat návrh na propuštění ze zabezpečovací detence nebo změnu zabezpečovací detence na ochranné léčení. Takové poučení se provádí vždy s ohledem na rozumové schopnosti chovance. Následují další náležitosti, které jsou velmi podobné i při nástupu do výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody. Zvláště se pak umisťují v ústavu muži a ženy, chovanci mladší devatenácti let a dospělí nebo chovanci s duševní poruchou a ostatní (zákon č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence).

2.6 Kázeňské odměny a tresty

Aby docházelo k naplňování výchovného charakteru u trestu odnětí svobody, je důležité kromě postihu za negativní přístup a jednání pomocí kázeňských trestů, také stimulovat příkladné chování pomocí kázeňských odměn. Při udělování kázeňských trestů či odměn je důležité dodržovat zásady spravedlnosti, přiměřenosti a důslednosti. Za velmi dobré chování, kladný přístup k práci nebo příkladný čin lze udělit tyto kázeňské odměny:

- Pochvala
- Mimořádné povolení návštěvy
- Mimořádné povolení balíku
- Peněžitá odměna
- Přerušování výkonu trestu

Podle významu vykonaného činu, za který může být odsouzenému udělena odměna nebo již zmíněného kladného přístupu k práci, mají orgány vězeňské služby pravomoc tuto odměnu udělit v rozsahu dle postavení pracovníků. Vychovatel může na základě svých poznatků udělit mimořádné povolení balíku i návštěvy, peněžitou odměnu do výše 200 Kč nebo pochvalu. Vedoucí oddělení výkonu trestu má v tomto případě stejný rozsah pro udělení odměny jako vychovatel, peněžitou odměnu však může udělit do výše 500 Kč. Plný rozsah pro udělování odměn má ředitel věznice, který navíc může peněžitou odměnu navýšit až do 1000 Kč.

Seznam kázeňských trestů, které lze odsouzenému udělit za kázeňské přestupky je následující:

- Důtka
- Zákaz přijetí balíku
- Propadnutí věci
- Umístění až 20 dnů do uzavřeného oddělení (v mimopracovní době)
- Umístění až 20 dnů do uzavřeného oddělení (celodenní)

Právě důtka je jakási prvotní a nejnižší sankce, kterou lze odsouzenému udělit. Zákaz přijetí balíku je stanoven na dobu kázeňského trestu, týká se tedy tolika balíků, na které by měl během vykonávání kázeňského trestu nárok. Propadnutí věci lze udělit i s jiným kázeňským trestem současně, pokud byla věc k použití kázeňského přestupku použita. Tato sankce nelze udělit, jedná-li se o věc větší hodnoty, jejíž odebrání by bylo neadekvátní k povaze kázeňského přestupku. Navzdory umístění do uzavřených oddělení v mimopracovní době mají odsouzení stále právo na hodinovou vycházku každý den a možnost účastnit se denních aktivit, ale samostatně. V případě celodenního umístění nemají odsouzení možnost pracovat a jsou omezeni i v zájmových aktivitách během den. Nemají přístup ke knihám ani dennímu tisku a mají u sebe jen základní hygienické potřeby. Před umístěním je nutné podrobit odsouzeného lékařské prohlídce, že je schopen tento kázeňský trest vykonat. Během výkonu trestu musí být odsouzení minimálně jednou týdně zkontrolováni lékařem. U žen je maximální doba umístění do uzavřených oddělení 10 dnů (Nedorost, 1995).

3. PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU A VYCHOVATELSTVÍ

3.1 Pedagogika volného času

„*Pedagogika volného času je pedagogická disciplína zabývající se výchovnými a vzdělávacími prostředky, které napomáhají autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých. Jde tedy především o vědu, která reflektuje volný čas z hlediska osobnostního rozvoje jedince.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001).

Z historického hlediska začal zájem o pedagogiku volného času, jakožto významnou oblast života a výchovy dětí, mládeže, ale i dospělých jedinců vzrůstat v polovině 60. let 20. století. Volný čas tvoří významnou a neodmyslitelnou roli v životech napříč všemi generacemi. Tomuto faktu se v letech poválečné obnovy začaly hojně rozšiřovat a vytvářet podmínky. Zejména byl zaveden pětidenní pracovní i školní týden a na základně rostoucího počtu dětí a mládeže, se začaly rozvíjet jak spontánní, tak zároveň organizované aktivity (Hofbauer, 2005).

Pedagogika volného času je jednou z formalizovaných disciplín. Na vysokých školách se s ní setkáme nejen jako se samostatným předmětem, ale i studijním oborem a dělí se na pět základních částí (Žumárová, 2009).

První částí je *Věda o volném čase*. Zabývá se historickým vývojem organizací a institucí v tomto oboru. Řadíme sem například sociologii nebo psychologii volného času.

Další je *Pedagogika volného času*, jedná se o zážitkovou pedagogiku, hry, animace a je celkově zaměřena na výchovu jedince v každém věku.

Třetí částí je *Didaktika volného času*. Jak už z názvu vyplývá, tak didaktika řeší metodické postupy při jednotlivých volnočasových aktivitách.

Dále je zde *Management volného času*. Hlavními úkoly tohoto odvětví jsou právní předpisy, vyhlášky a zákony spojené s oblastí volného času a financování, které může být z veřejných i soukromých zdrojů.

Poslední a neméně důležitou částí je *Metodologie a výzkum pedagogiky volného času*. Zde se jedná především o aplikovaný výzkum, tedy o takový, aby mohly být zjištěné poznatky využitelné přímo v praxi (Žumárová, 2009).

„Pedagogika volného času je výchova a vzdělávání neformální. Za hlavní principy současné pedagogiky volného času se považuje Opaschowski“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009).

Horst Opaschowski vytvořil souborný systém osmi volnočasových potřeb:

- 1) Edukace – vzdělávání
- 2) Enkulturační – kreativní rozvoj
- 3) Komunikace – sdílení, sociální kontakt, vztahy
- 4) Participace – účast
- 5) Kompenzace – vyvážení jednostrannosti
- 6) Rekreační – uvolnění, odreagování
- 7) Kontemplace – sebereflexe, čas pro sebe, hledání vlastní Identity
- 8) Integrace – tvoření skupin (Průcha, Walterová, Mareš, 2009)

V pedagogice volného času také využíváme určité přístupy, a to zejména přístup zvaný Animace, Výchova zážitkem a Sociální asistence, terénní práce neboli streetwork. Pokud se podíváme na definice těchto přístupů, zjistíme že:

Animace – je výchovná metoda, která se zakládá na nedirektivních a akčních metodách, při kterých jsou mladí lidé povzbuzováni k hledání vlastní cesty životem a také schopnosti se seberealizovat. Jedná se o formu komunitní práce, která je založena na vztazích. Program je především zaměřen na tělesný, duševní a sociální rozvoj daného jedince. Velký důraz je zde také kladen na dobrovolnost, otevřenost výchovné situace, prostor pro vlastní iniciativu a další.

Výchova zážitkem – tvoří výchovné postupy založené na prožitku či zkušenosti. Tato metoda se opírá o intenzivní prožitky a zkušenosti, které jedinec získává svou aktivní účastí v programu. Program obvykle zahrnuje fyzicky náročné činnosti, které jsou spojeny s určitou mírou kontrolovatelného rizika ve vnějším prostředí. Metody jsou zaměřeny zejména na sebepojetí, sociální vztahy a vztahy k životnímu prostředí.

Sociální asistence, terénní práce (streetwork) – tento přístup se vztahuje zejména k sociální pedagogice, popřípadě sociální práci. Jedná se o formu práce, která probíhá ve volném čase a zaměřuje se zejména na vyhledávání mladých lidí v prostředí, která jsou pro ně přirozená, snaží se jim nabídnout pozitivní možnost trávení volného času, například v nízkoprahových zařízeních. Tito pedagogičtí pracovníci jsou označováni jako sociální asistent, terénní pracovník či také streetworker (Pávková a spol., 1999).

3.1.1 Pedagog volného času ve vězeňství

Dle nařízení vlády č. 222/2010 Sb. o katalogu prací ve veřejných službách a správě, je pedagog volného času zařazen jako pracovník odborného zacházení ve vězeňství. Jako většina dalších zaměstnanců má i on své nadřazené, spadá do určité platové třídy a zavazuje se ke splnění všech požadavků své pracovní činnosti. Nejnáročnější příklad pracovní činnosti, která je po něm vyžadována, je výchovná a vzdělávací činnost ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence s odborným zaměřením na celkový i specifický rozvoj.

Pedagog volného času je podřízen zástupci vedoucího oddělení výkonu vazby a trestu, při plnění pracovních úkolů musí dodržovat právní normy, zejména zákon o výkonu vazby a zákon o výkonu trestu odnětí svobody, dále vyhlášky ministerstva spravedlnosti České republiky, kterými se upravuje řád výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Obdobně jako vychovatel i pedagog volného času je metodicky usměřňován speciálním pedagogem. Plní úkoly stanovené pro pedagoga volného času na úseku výkonu vazby dle nařízení generálního ředitele o zaměstnancích a příslušnících Vězeňské služby České republiky zabezpečujících výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon zabezpečovací detence. Věnuje pozornost výskytu nepovolených předmětů v místě svého pracovního působení. Je odborným zaměstnancem oddělení výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Jeho činnost je zaměřena zejména na oblast pedagogických aspektů výkonu vazby. Rovněž je stejně jako vychovatel více než polovinu pracovní doby v přímém kontaktu s vězněnými osobami (Popis pracovní činnosti zaměstnance VV ČB).

3.2 Vychovatelství

Jednou z nejsložitějších společenských povinností je právě výchova. Mezi základní pedagogické jevy řadíme výchovu spolu se vzděláváním. Samotná výchova plní celou řadu důležitých funkcí: „*připravuje jedince k osvojování společenských rolí, uzpůsobuje člověka k sebevýchově, vytváří podmínky pro samostatný rozvoj osobnosti, připravuje jedince k plnění společenských úkolů, přenáší společensko-historické zkušenosti z generace na generaci, vštěpuje lidskou kulturu, pečuje o harmonický rozvoj osobnosti, připravuje pro specifické aktivity a práci, organizuje prostředí a situace, které ovlivňují jedince i skupiny*“ (Brendl, 2015). Všechny tyto úkoly činí z výchovy důležitý fenomén každodenního světa a z vychovatele stěžejní subjekt, který má obrovský vliv na jednotlivce i na celou společnost (Brendl, 2015).

Na výchovu se lze podívat také z filozofického hlediska. Stejně tak jako se filozofie zabývá otázkami dobra, zla, spravedlnosti, přirozenosti, užitečnosti nebo také povinnosti a práva. Historicky bylo předpokládáno, že filozofie více teoretizuje, přičemž pedagogika byla více praktickou vědní disciplínou. Tento dualismus částečně smazala novodobá teorie výchovy, kdy si pedagogika do jisté míry sama stanovuje cíl i metodu bádání (Brendl, 2015).

Důležitou součástí výchovy je také prostředí, která zaručí uspokojivý rozvoj. Jako nepřímý důkaz toho, že prostředí působí na člověka a vyvolává tak u něj různé myšlenky a pocity, ovlivňuje jeho vnímání a zároveň může měnit i jeho chování je fenomén zvaný **genius loci**. Jedná se o latinské sousloví, které bychom doslova mohli přeložit jako „duch místa“. V římské mytologii byl genius loci označován jako duch či bůžek, který ochraňuje určité místo. Dnes bychom tento fenomén mohli popsat jako ducha, přeneseně atmosféru určitého místa. Právě tato atmosféra je něčím, co ovlivňuje chování člověka v širokém slova smyslu (jeho myšlení, vnímání, chování a jednání) (Brendl, 2015).

K pojmu výchova neodmyslitelně patří pojmem *vychovatel*. Pod tímto pojmem si lze přinejmenším představit dvojí význam. V prvním případě to může být kdokoli či cokoli, kdo, nebo co vychovává. Příkladem můžeme uvést člověka, stroj nebo prostředí. V souhrnu to znamená, že záměrně ovlivňuje skupinu či vychovávaného jedince. Jako druhý příklad lze uvést, že vychovatel je představitelem etablovaného povolání, které je v katalogu profesí. Zároveň je pro jeho vykonávání nezbytná odborná kvalifikace definovaná zákonem. V rámci procesu a systému výchovy je vychovatel nositelem cíle

a obsahu výuky, a právě v tom spočívá jeho role a důležitost. Zároveň je také reprezentantem zájmu společnosti ve výchově mladé generace. Výchova a společnost tvoří dvě spojené nádoby, jelikož výchova ve školách a školských zařízeních odráží hodnotový systém naší společnosti (Brendl, 2015).

Pokud chceme, aby výchova byla účinná, potom je třeba, aby všechny klíčové instituce, respektive faktory, které se na výchově podílejí, koordinovaly svou spolupráci. Tím způsobem je možno předejít dezintegraci osobnosti jedince. Jednou z klíčových úloh (rolí) vychovatele je z tohoto důvodu koordinace klíčových mediátorů společenského vlivu, tj. rodiny, školy, lokálního prostředí, popř. prostředí vrstevnického (Brendl, 2015).

Úkolem vychovatele je realizovat výchovně-vzdělávací činnost, která je zaměřená jak na celkový, tak specifický rozvoj osobnosti. Ve většině případů se jedná o výchovně vzdělávací činnost u dětí a mládeže, ale výjimkou není ani u dospělých jedinců. Vychovatel se vždy řídí a je v souladu s výchovně-vzdělávacím programem příslušného zařízení. Činnosti vychovatele lze rozdělit do několika oblastí:

- Administrativní činnosti
- Organizační činnosti
- Koordinační činnosti
- Metodické činnosti
- Diagnostické činnosti
- Přímá výchovná a vzdělávací činnost

3.2.1 Vychovatel ve vězeňství

Dle nařízení vlády č. 222/2010 Sb. o katalogu prací ve veřejných službách a správě, je vychovatel zařazen jako pracovník odborného zacházení ve vězeňství. Jako většina dalších zaměstnanců má i on své nadřízené, spadá do určité platové třídy a zavazuje se ke splnění všech požadavků své pracovní činnosti. Mezi tři nejnáročnější požadavky se řadí komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence. Dále samostatné provádění socioterapie ve věznicích a vazebních věznicích, směřující k sociální rehabilitaci a integraci. Posledním bodem z této trojice je samostatné zajišťování výchovné a vzdělávací činnosti při uplatnění speciálně pedagogických postupů ve věznicích, vazebních věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence a

samostatné provádění specifických pedagogických vyšetření a dalších vysoce náročných pedagogických činností.

Vychovatel je přímo podřízen zástupci vedoucího oddělení výkonu vazby a trestu a je metodicky usměřován speciálním pedagogem. Při plnění pracovních úkolů musí dodržovat právní normy, zejména již zmíněný zákon o výkonu trestu a vyhlášku ministerstva spravedlnosti České republiky, kterou se upravuje řád výkonu trestu odnětí svobody. Dále plní úkoly stanovené pro vychovatele a věnuje pozornost výskytu nepovolených předmětů v místě svého pracovního působení. Zpracovává hodnocení na vězněné osoby a podílí se na výběru odsouzených k pracovnímu zařazení. Je odborným zaměstnancem oddělení výkonu trestu, proto je jeho činnost zaměřena zejména na oblast výchovného působení a naplňování účelu výkonu trestu odnětí svobody. Je tedy pochopitelné, že je více než polovinu času pracovní doby v přímém kontaktu s vězněnými osobami (Popis pracovní činnosti zaměstnance VV ČB).

4. PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Cíle praktické části

Cílem praktické části je pomocí dotazníků zjistit, jaká jsou specifika práce vychovatelů a pedagogů volného času ve vězeňství. Zjistit největší rozdíly mezi těmito profesemi a zároveň určit, co mají tyto profese společného.

4.2 Stanovení výzkumných předpokladů

V rámci stanovení výzkumných předpokladů proběhl pohovor s jedním ze zaměstnanců Vazební věznice v Českých Budějovicích. Na základě tohoto pohovoru jsem stanovil tyto dva výzkumné předpoklady:

- Lze předpokládat, že největším rozdílem v pracovní náplni vychovatele a pedagoga volného času bude v typu vězněných osob, se kterými pracují.
- Lze předpokládat, že vychovatel i pedagog volného času bude disponovat stejným časovým rozmezím na každého klienta.

4.3 Použité metody a zpracování

Pro vypracování teoretické části jsem čerpal z odborné literatury, internetových zdrojů a legislativních dokumentů.

Praktickou část jsem vypracoval formou empirického výzkumu, který je zaměřen na sběr a analýzu výzkumných dat. Data byla získávána pomocí dotazníkové metody formou otevřených otázek. K jejich vyhodnocení sloužila kombinace metod kvantitativního i kvalitativního zpracování. Výzkum byl realizován v průběhu února 2022.

4.4 Popis zkoumaného vzorku

První otázka: „**Pracujete jako vychovatel nebo pedagog volného času?**“ mi rozdělila všechny dotázané na dvě pomyslné skupiny. První skupina jsou zaměstnanci Vazební věznice, kteří pracují jako vychovatelé, celkem tak odpověděla polovina všech dotázaných, nazýváme ji R1. Druhá polovina respondentů na tuto otázku odpověděla, že pracují jako pedagogové volného času. Tuto skupinu nazýváme R2.

Tabulka 1: Rozdělení respondentů

	Skupina R1				Skupina R2			
Respondenti	¹ V 1	V 2	V 3	V 4	² PVČ 1	PVČ 2	PVČ 3	PVČ 4
Vzdělání	Ing.	Mgr.	Ing.	Mgr.	Ing.	Ing.	Ing.	Mgr.
Věk	51	47	53	44	49	42	50	47

4.5 Výsledky dotazníku a jejich interpretace

V praktické části mé bakalářské práce jsem se z důvodu specifčnosti tématu zaměřil pouze na zaměstnance Vazební věznice v Českých Budějovicích. Celkem jsem oslovil osm respondentů.

Otázka č. 2: „Pracujete s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby nebo výkonu zabezpečovací detence?“

U této otázky odpověděli všichni čtyři respondenti skupiny R1 jednotně, a to tak, že pracují s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Taktéž u respondentů skupiny R2 byli odpovědi shodné, každý respondent odpověděl, že pracuje s osobami ve výkonu vazby.

Tato otázka měla za cíl určit typ klientů, se kterými vychovatelé či pedagogové volného času pracují. Díky shodným odpovědím každé skupiny můžeme s jistotou říci, že každá skupina má specifické zaměření, a to na odsouzené nebo obviněné.

Otázka č. 3: „Kolik času denně máte na každého klienta?“

U skupiny R1 odpověděli dva respondenti, že mají na každého klienta velmi málo času, zhruba 10 minut denně. Jeden respondent odpověděl, že čas, který má na každého klienta denně se pohybuje v rozmezí 10 až 15 minut. Poslední respondent z této skupiny odpověděl velmi podobně, ale časové rozmezí rozšířil na 10 až 20 minut denně na každého klienta. Skupina R2 odpovídala zcela odlišně než předchozí skupina, ovšem

¹ V = vychovatel

² PVČ = pedagog volného času

v rámci skupiny se respondenti zcela shodli. Každý z nich odpověděl, že na každého klienta má kolem 1 hodiny denně.

U této otázky mělo dojít ke zjištění, zde je rozdíl mezi obviněnými a odsouzenými v čase, který na každého z nich vychovatelé a pedagogové volného času mají. Výsledky se razantně lišily. Zatímco u odsouzených je průměrný čas na jednoho klienta zhruba kolem 10 až 15 minut denně, tak u obviněných je to až pětkrát více. Hlavním důvodem je to, že odsouzení mají více možností, jak trávit čas ve vězení. Chodí do práce, účastní se různých aktivit nebo chodí na vycházky v rámci areálu věznice. Aby bylo možné všechny tyto aktivity realizovat, je třeba pečlivě rozdělit dané aktivity mezi všechny odsouzené. To má za následek v průměru méně času na každého odsouzeného. Na druhé straně tolik možností obvinění nemají, proto je možné z pohledu pedagogů volného času si vymezit na každého klienta v průměru více času.

Otázka č. 4: „Je na Vás, jaké aktivity s odsouzenými/obviněnými realizujete nebo se řídíte osnovami?“

Všichni čtyři respondenti skupiny R1 odpověděli, že je pouze na nich, jaké aktivity realizují. Ovšem dva z nich dále uvedli, že musí samozřejmě respektovat určité hranice a nemají úplně neomezenou možnost výběru. U skupiny R2 odpověděli všichni čtyři respondenti totožně. Všichni se při výběru aktivit pro obviněné řídí osnovami.

Díky této otázce byl zjištěn další rozdíl mezi vychovateli a pedagogy volného času. Vychovatel si může sám podle sebe vybírat aktivity, které s odsouzenými chce realizovat. Řídí se při tom samozřejmě určitými pravidly, ale díky těmto možnostem může působit na odsouzené více individuálně. Velká část aktivit má resocializační prvky nebo jsou aktivity zaměřené přímo na následné začlenění do společnosti po uplynutí trestu. Takové aktivity by neměli příliš velký význam u osob, kterým ještě probíhá soudní proces a neví, jak dlouhý trest dostanou a zda vůbec. Proto jsou vytvořené osnovy přímo pro obviněné, díky kterým pedagog volného času aktivity realizuje.

Otázka č. 5: „Může si klient sám vybrat, co by chtěl v určitý den dělat?“

Tato otázka přinesla jednotnou odpověď u všech osmi respondentů. Každý uvedl, že si klienti nemohou sami vybrat, co by chtěli v určitý den dělat.

Jednotná odpověď u této otázky poukázala na fakt, že k naplnění účelu výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby je třeba osnov a rozhodnutí specializovaných zaměstnanců, kterými vychovatelé a pedagogové volného času samozřejmě jsou. Pokud by si každý odsouzený či obviněný sám určoval, co chce dělat, k naplnění těchto účelů by nedošlo. Další problém by byl čistě organizační, protože by nebylo vůbec možné, časově ani v rámci prostor věznice, takové aktivity dle výběru obviněných realizovat.

Otázka č. 6: „Realizujete s klienty program zacházení?“

Zde se podobně jako u předchozí otázky shodlo v odpovědích všech osm respondentů. Podle odpovědí respondentů vyplývá, že každý z nich, ať už pracuje s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody nebo výkonu vazby, realizuje program zacházení.

Ačkoli se program zacházení objevuje častěji ve spojení s odsouzenými, je realizován i u osob ve výkonu vazby. Samozřejmě není ve stejné formě jako u odsouzených a má své specifické osnovy. Na základě odpovědí lze tedy říci, že tato otázka vyvrátila jakýsi „předsudek“ o tom, že program zacházení je realizován jen u osob ve výkonu trestu odnětí svobody, a že slouží jen jako soubor aktivit zaměřených na resocializaci odsouzených.

Otázka č. 7: „Existuje nějaká činnost, kterou byste chtěl s klienty realizovat, ale nemůžete?“

Ze skupiny R1 odpověděli dva respondenti, že by rádi realizovali aktivity, které by napomáhali s adaptací na výkon trestu odnětí svobody. Jeden respondent odpověděl, že by z důvodu přehledu v tomto oboru, rád realizoval aktivity zaměřené na práci s počítačem. Podle něj by dovednosti získané v tomto oboru pomohly odsouzeným při návratu do společnosti získat lepší zaměstnání a snížit tak možnost recidivy. Poslední respondent ze skupiny R1 nevedl žádnou činnost, kterou by rád realizoval, ale nemůže. U skupiny R2 odpověděl jeden respondent, že by rád realizoval s obviněnými aktivity mimo věznici, které by měly pozitivní vliv na psychické zdraví a přispívaly by tak k lepšímu zvládnutí pobytu za mřížemi. Další tři respondenti odpověděli shodně a to tak, že nevedli žádnou činnost, kterou by chtěli s obviněnými realizovat, ale nemohou.

Pomocí této otázky jsem se snažil zjistit, zda mají respondenti nějaké nápady na aktivity s klienty, ale nemohou je z jakéhokoli důvodu realizovat. U skupiny R1 jsem získal dvě shodné odpovědi, které se týkaly adaptace odsouzených na výkon trestu odnětí svobody.

To nelze momentálně realizovat z důvodu absence takových aktivit v předpisech, kterými se vychovatel řídí. U další odpovědi ze skupiny R1 ohledně práce s odsouzenými na počítačích nelze takové aktivity realizovat z důvodu absence jakékoli počítačové učebny a hrozilo by riziko zneužití informací. Mohlo by tak dojít k maření účelu výkonu trestu odnětí svobody. U skupiny R2 byla jen jedna odpověď s návrhem na aktivitu pro obviněné. Jednalo se o vycházky mimo věznici, ty však nelze realizovat s osobami ve výkonu vazby, protože by mohlo dojít k maření účelu výkonu vazby. Důvody, pro které může být obviněný vzat do vazby jsou zmíněny v teoretické části.

Otázka č. 8: „Jakou roli hraje při realizaci aktivit osobnost klientů?“

U této otázky, jako již u některých předchozích, se shodlo na odpovědi všech osm dotázaných. Jeden respondent u skupiny R1 navíc dodal, že největší roli hraje osobnost klientů hlavně u těch, kteří jsou poprvé ve výkonu trestu. Zde jsou tyto osoby pod velkým tlakem, a právě jejich osobnost může být hlavním klíčem k tomu, jak takovou situaci zvládnou.

Nutno podotknout, že největší roli nehraje osobnost klientů jen u prvně trestaných, ale celkově u osob, které jsou ve vězení poprvé včetně umístění do výkonu vazby. Taková změna má na člověka obrovský vliv a při slabé vyrovnanosti by mohlo dojít k problémům. V takovém případě jsou ve věznicích i kaplani a psychologové, kteří mohou ihned po nástupu takové osoby přijít a v těžkých chvílích jim pomoci.

Otázka č. 9: „Vidíte u klientů nějaký sociální pokrok po určitém čase?“

U skupiny R1 se dva respondenti vyjádřili tak, že vidí pokrok, ovšem u menšiny odsouzených. Další dva odpověděli, že pokrok v tomto směru u odsouzených neshledávají. Respondenti skupiny R2 odpověděli velmi podobně, jako předchozí skupina. Pouze jeden ze čtyř dotázaných odpověděl, že vnímá nějaký sociální pokrok u obviněných. Zbývající tři žádný pokrok v tomto směru u obviněných neshledávají.

Bohužel to není příliš velké překvapení, vezmeme-li v potaz recidivu, která je v České republice veliká. Vězni se často do věznice vrací opakovaně a snaha ze strany vychovatelů nebo pedagogů volného času jim pomoci, je ve většině případů marná. Takový jedinec, který má bohatou trestnou minulost si z programů, které pro ně mají zaměstnanci věznic připravený, nic neodnese. Proto odpovědi respondentů v drtivé

většinou poukazují na fakt, že se většina vězňených osob ani po určitém čase příliš nezmění.

Otázka č. 10: „Jakým způsobem by se podle Vás daly vylepšit materiální a prostorové podmínky věznice v souvislosti s vaší prací?“

Zde byli odpovědi celkem odlišné i v rámci jednotlivých skupin. Dva respondenti ze skupiny R1 odpověděli, že by uvítali výstavbu budov, které by obsahovaly prostory pro aktivity s odsouzenými. Jeden respondent by uvítal právě vybudování počítačové učebny, kde by mohl s vybranými odsouzenými zlepšovat dovednosti v tomto oboru. Čtvrtý respondent v této skupině by uvítal méně byrokracie, která v celkovém součtu zabere velkou část pracovní doby a tím pádem má méně času na práci s odsouzenými. U skupiny R2 odpověděli dva respondenti, že největším přínosem pro zlepšení podmínek v souvislosti s jejich prací je již zmíněná byrokracie, která dle jejich slov nezabírá zrovna zanedbatelnou část dne. Další dva respondenti z této skupiny by uvítali taktéž rozšíření prostorů, které by se mohli využívat pro realizaci aktivit obviněných nebo jako ubytovací zařízení.

Tato otázka přinesla zcela logické odpovědi z pohledu zaměstnanců věznice. Velké vylepšení by s sebou přinesla výstavba nových budov. Mohli by se vybudovat prostory pro aktivity s odsouzenými i obviněnými a třeba by to do budoucna přineslo i větší sociální pokrok u vězňených osob. Bohužel prostory věznice momentálně nelze zvětšovat. Jediným možným způsobem jsou rekonstrukce již vybudovaných částí, které sice prostory nezvětší, ale mohou být využity jinak a efektivněji. Druhým vylepšením by bylo omezení byrokracie, která dle slov obou skupin zabírá velkou část pracovní doby.

Otázka č. 11: „Jaké jsou podle Vás cíle vychovatelů/ pedagogů volného času vězení?“

Ve skupině R1 se dva respondenti shodli na tom, že cílem vychovatelů je především směřovat další vývoj odsouzených, věnovat se jim. Dále jim napomáhat pomocí různých aktivit k úspěšnému zapojení do společnosti po propuštění z výkonu trestu. Další dva respondenti uvedli jako hlavní cíl práci s odsouzenými, která vede k udržování jejich kázně ve věznici a zároveň působit na jejich následnou resocializaci. Ve skupině R2 odpověděl jeden respondent, že cílem jeho práce je u obviněných

podpořit uvědomění si, jak racionálně využít volný čas. Ať už ve vazbě nebo ve společnosti. Druhý respondent uvedl, že vzhledem k tomu, že ve vazbě se může ocitnout člověk s bohatou trestnou minulostí i člověk, který byl vzat do vazby poprvé, lze předpokládat větší riziko agresivního chování. Tudíž jeden z cílů pedagoga volného času je působit na takové osoby a pomocí aktivit pro jejich volný čas snižovat toto riziko. Další dva respondenti uvedli, že cílem je především práce s obviněnými, kteří se s největší pravděpodobností dostanou do výkonu trestu odnětí svobody. Připravit je tedy na tuto skutečnost, ale zároveň jim pomoci využít volný čas, který mají mezi soudními procesy při pobytu ve vazbě.

Zde odpovědi nebyly zcela jednotné, ale všechny splňují dle nařízení a předpisů výkony pracovní činnosti vychovatelů i pedagogů volného času, které jsou uvedeny v teoretické části. Z pohledu příslušníka, který je s těmito osobami v kontaktu denně mohu říci, že díky plnění již zmíněných cílů je služba mnohem efektivnější a bezpečnější.

Otázka č. 12: „Jaké jsou podle Vás největší překážky na cestě ke splnění těchto cílů?“

Dva respondenti ve skupině R1 uvedli, že největší překážkou ke splnění cílů, které uvedli v předchozí otázce, je systém práce ve Vězeňské službě. Největší váhu však přikládají neochotě odsouzených ke změně. Velmi podobnou odpověď měli i další dva respondenti z této skupiny, kteří uvedli jako hlavní problém přístup odsouzených ke změnám a jejich snahu o nápravu. U skupiny R2 odpověděli dva respondenti podobně jako jejich kolegové ze skupiny R1. Dle jejich slov je největší překážkou systém práce Vězeňské služby, přesněji nadměrné množství byrokracie. Zbylí dva respondenti uvedli, že je podle nich největší překážkou již zmíněný přístup obviněných k aktivitám, které pro ně pedagogové volného času připravují a neochota ke spolupráci.

Zde se odpovědi respondentů velmi prolínají s odpověďmi u otázky č.9. Ať už je program zacházení připraven jakkoli, aktivity pro odsouzené či obviněné mají prvky pro resocializaci či možnost trávení volného času, tak největší kámen úrazu jsou klienti. Pokud si klient sám neuvědomí, co udělal a nebude se chtít sám změnit, jen těžko se to podaří někomu jinému. Avšak i pro takové případy jsou vytvořeny programy, které se zaměřují přímo na opakovaně odsouzené osoby.

Otázka č. 13: „V čem je podle Vás největší rozdíl mezi vychovatelem a pedagogem volného času v náplni práce ve vězení?“

Dle slov všech respondentů ze skupiny R1 je největším rozdílem především to, že vychovatel pracuje s odsouzenými, tedy osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Provádí komplexní výchovnou činnost a zajišťují jejich práva. Oproti odpovědím respondentů skupiny R2, kteří uvádějí, že naopak oni pracují s obviněnými, tedy s osobami ve výkonu vazby.

Největší rozdílem mezi vychovateli a pedagogy volného času je dle jejich slov právě typ vězňených osob. Ať už se jedná o odsouzené nebo obviněné mají samozřejmě z lidského pohledu práva stejná. Rozdíly jsou v možnostech a povinnostech, které s sebou přináší výkon vazby nebo výkon trestu odnětí svobody. Právě proto, aby každý z těchto výkonů probíhal, jak má a nedocházelo k jejich maření, má každý z nich určeného zaměstnance, který se v rámci oddělení stará o bezproblémový průběh.

Otázka č. 14: „Je dle nařízení možné, aby vychovatel vykonával práci pedagoga volného času a naopak?“

U poslední otázky byly odpovědi stejné u všech osmi dotázaných respondentů. Každý z nich uvedl, že dle nařízení není možné, aby vychovatel vykonával práci pedagoga volného času a naopak. Dle rozšířených odpovědí dvou respondentů vyplývá, že každá pozice vyžaduje určitá specifika a nutné množství znalostí a dovedností. Jeden respondent dále uvedl, že jeden za druhého vykonávat práci nemohou, ale jsou si vzájemně nápomocni při řešení určitých situacích s odsouzenými a obviněnými.

Dle předchozích odpovědí a informací obsažených v teoretické části lze říci, že tato otázka potvrdila fakt, jak specifická každá z profesí je. Ať už se jedná o vychovatele nebo pedagoga volného času, každý je zaměřen na určitý typ vězňených osob, a proto nelze vykonávat práci mezi těmito profesemi navzájem.

4.5 Diskuze

V počáteční fázi, při stanovení výzkumných předpokladů jsem vedl rozhovor s odborným zaměstnancem Vazební věznice v Českých Budějovicích, kde byl také celkový výzkum realizován. Na základě rozhovoru s odborným zaměstnancem věznice došlo k stanovení výzkumných předpokladů, které jsem se snažil potvrdit. Potvrzení všech výzkumných předpokladů se nenaplnilo, proto bych se rád v této části bakalářské práce zaměřil na detailnější popis výsledků.

1. výzkumný předpoklad: **Lze předpokládat, že největším rozdílem v pracovní náplni vychovatele a pedagoga volného času bude v typu vězněných osob, se kterými pracují.**

Ke stanovení tohoto výzkumného předpokladu jsem také došel na základě mého trvajícího služebního poměru, jelikož jsem s vězněnými osobami i odbornými zaměstnanci věznice v přímém kontaktu. Dále jsem se čerpal z přesného popisu pracovní činnosti zaměstnanců ve vazební věznici v Českých Budějovicích. Již ve výše zmíněné otázce č. 13 se výzkumný předpoklad dle odpovědí respondentů potvrdil. Hlavním rozdílem je typ vězněných osob, z důvodu jejich odlišných práv a povinností. Každá z těchto skupin vězněných osob s sebou přináší určitou dávku znalostí a vědomostí, které musí odborný zaměstnanec při práci s každou ze skupin znát. Pracovní náplň těchto profesí nelze tedy ani zaměnit. To nám potvrdila i otázka č.14, ve které odpovědělo všech osm respondentů jednotně. Z toho nám vyplývá, že vždy bude největším rozdílem při práci vychovatele a pedagoga volného času typ vězněných osob, se kterými pracují. Pokud bychom chtěli nahlédnout podrobněji do rozdílů v pracovní náplni odborných zaměstnanců, je vždy za potřebí vycházet z největšího rozdílu mezi vychovatelem a pedagogem volného času, kterým je typ vězněných osob.

2. výzkumný předpoklad: **Lze předpokládat, že vychovatel i pedagog volného času bude disponovat stejným časovým rozmezím na každého klienta.**

Na základě odpovědí u otázky č. 3, se výzkumný předpoklad nepotvrdil. Zatímco skupina respondentů R1 uvedla časy v rozmezí od 10 do 20 minut, skupina R2 se shodla na čase kolem 1 hodiny denně na každého klienta. Tento poměrně velký časový rozdíl je z velké části kvůli rozdílným možnostem vězněných osob. Na jedné straně jsou odsouzení, kteří, jak už jsme zmínil výše, mají větší možnosti v trávení času ve věznici

a jsou se systémem ve věznici seznámeni. Nemají proto potřebu příliš často komunikovat s vychovatelem. Tyto důvody pak mají za následek to, že vychovatel má v průměru na každého odsouzeného kolem 10 až 20 minut denně. Na druhé straně jsou obvinění, kteří nemají takové možnosti jako odsouzení a z důvodu soudních procesů, schůzek s obhájci a dalších činností spojených se soudním procesem mají často mnoho otázek na pedagogy volného času. Ti pak s obviněnými tráví mnohem více času, který se pohybuje kolem 1 hodiny denně. Výzkumný předpoklad se tedy nepotvrdil, ale poukázal na další rozdíl, který se v pracovní náplni jednotlivých profesí objevuje.

ZÁVĚR

Záměrem práce bylo zjistit, co obnáší práce pedagoga volného času a vychovatele ve vězeňství. Přiblížit náplň práce těchto zaměstnanců a porovnat ji navzájem. Dále zjistit, jaké jsou mezi nimi největší rozdíly a naopak, co mají tyto profese společného. Nejdříve jsem se zaměřil na odbornou literaturu, ze které jsem získal mnoho zajímavých informací. Následně jsem je porovnal s poznatky, které jsem získal během své služby ve Vězeňské službě České republiky. Všechny tyto informace byly užitečné při psaní teoretické části a posloužily jako základ pro tvorbu dotazníku (viz. Příloha č.1), který byl použit v praktické části. Před tvorbou dotazníku ještě proběhla konzultace s odborným zaměstnancem, který mi pomohl s jeho vypracováním. Následovalo stanovení výzkumných předpokladů, předložení dotazníku respondentům a následné vyhodnocení. Mohu konstatovat, že z výzkumu vyplynulo mnoho zajímavých informací. Získal jsem užitečné informace přímo o náplni práce jednotlivých profesí, ale i pohledy samotných respondentů na jejich zaměstnání. Z obecného hlediska by mohla práce přiblížit nejen problematiku těchto profesí, ale celkově přiblížit pohled na Vězeňskou službu České republiky. Pro čtenáře, kteří se v tomto oboru pohybují, by mohla práce přinést podrobnější informace, které nejsou příliš rozšířené.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. ISBN 80-7251-104-1.

HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5.

HENDRYCH, Igor. *Vybrané kapitoly z penologie*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2010, ISBN 978-80-7248-574-1.

HOFBAUER, B. *Vývoj, současný stav a výhled pedagogiky volného času v České republice*. Pedagogická orientace 2, 2005, ISSN 1211-4669.

LYONS, Lewis. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha: Svojtka & Co., 2004. ISBN 80-7352-021-4.

MAŘÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. ISBN 80-7042-256-4.

NEDOROST, Libor. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-1114-9.

PÁVKOVÁ, J. - HÁJEK, B. - HOFBAUER, B. - HRDLIČKOVÁ, V. - PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. 436 p. ISBN 80-7178-295-5.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník, 3., rozšířené a aktualizované vydání*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník. 6. aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007b. ISBN 978-80-7372-287-6.

ŠTĚRBA, Vladislav. Penologie. Praha: Armex, 2007. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-86795-48-5.

VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČTA. Základy kriminologie a trestní politiky. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2.

Vězeňská služba České republiky. České věznice. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2006. ISSN 1213-9297.

ŽUMÁROVÁ, M. Pedagogika volného času. In PRŮCHA, J. (Ed.) Pedagogická encyklopedie. Praha: Portál, 2009, s. 738-742. ISBN 978-80-7367-546-2.

Legislativní dokumenty

Popis pracovní činnosti zaměstnanců Vazební věznice ČB

Vyhláška č. 345 ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In.: Sbírka zákonů České republiky. 30. prosince 1999. Částka 110. Ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážní ČR

Zákon č. 40 ze dne 8. 1. 2009, Trestní zákoník. In Sbírka zákonů České republiky. 9. 2. 2009. částka 11. Ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 169 ze dne 30. 6. 1999, o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In Sbírka zákonů České republiky. 3. 8. 1999. částka 58. Ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

Ministerstvo spravedlnosti. Vězeňská služba České republiky [online]. Praha: 2022 [cit.9.3.2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Dotazník	42
--------------------------	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Rozdělení respondentů	28
--	----

Příloha 1 Dotazník

Dobrý den,

jsem studentem Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích v oboru Výchova ke zdraví. Svou bakalářskou práci jsem zaměřil na téma Specifika práce pedagoga volného času a vychovatele ve vězeňství. Mým cílem je specifikovat náplň práce každého z nich a zjistit, co jsou největší rozdíly.

Dotazník je zcela anonymní a slouží pouze ke studijním účelům, žádné informace nebudou zneužity. Předem Vám děkuji za jeho vyplnění, bez něhož bych nemohl realizovat svůj výzkum a tím pádem dokončit bakalářskou práci.

S pozdravem a přáním pevného zdraví,

Petr Šteyer

Věk:

Vzdělání:

1. Pracujete jako:
 - a) Pedagog volného času
 - b) Vychovatel

2. Pracujete s osobami:
 - a) ve výkonu trestu odnětí svobody
 - b) ve výkonu vazby
 - c) ve výkonu trestu odnětí svobody i ve výkonu vazby

3. Kolik času denně máte na každého klienta?

4. Je na Vás, jaké aktivity s odsouzenými/obviněnými realizujete nebo se řídíte osnovami?
5. Může si klient sám vybrat, co by chtěl v určitý den dělat?
6. Realizujete s klienty programy zacházení?
7. Existuje nějaká činnost, kterou byste chtěl v klienty realizovat, ale nemůžete?
8. Jakou roli hraje při realizaci aktivit osobnost klientů?
9. Vidíte u klientů nějaký sociální pokrok po určitém čase?
10. Jakým způsobem by se podle Vás daly vylepšit materiální a prostorové podmínky věznice v souvislosti s Vaší prací?
11. Jaké jsou podle Vás cíle pedagogů volného času/vychovatelů ve vězení?
12. Jaké jsou podle vás největší překážky na cestě ke splnění těchto cílů?

13. V čem je podle Vás největší rozdíl mezi vychovatelem a pedagogem volného času v náplni práce ve vězení?

14. Je dle nařízení možné, aby vychovatel vykonával práci pedagoga volného času a naopak?